באיגרת ר' אחא בשם ר' יוסי צריך לחדש בה דבר בכל יום אחיתופל היה מתפלל שלש תפלות חדשות בכל יום אמר ר"ז כל זמן דהוינא עביד כן הוינא טעי לית לך אלא כיי דמר רבי אבהו בשם ר"א [א] ובלבד שלא יהא כקורא באיגרת רבי אליעזר היה מתפלל תפלה חדשה בכל יום רבי אבהו היה מברך ברכה חדשה בכל יום רבי יוסי ציידניא *בשם רבי יוחנן [ב] לפני תפלתו הוא אומר °ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך [ג] ולאחר תפלתו הוא אומר °יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי רבי יודן אמר תרוויהון קומי צלותיה. *היה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל רב אמר [ד] חותך ושמואל אמר אינו חותך *שמעון בר ווא אומר בשם רבי יוחנן ולוואי [ה] שיתפלל אדם כל היום למה שאין תפילה מפסדת ר"ז בעי קומי רבי יוסי לית מילתיה דרבי יוחנן אמר ספק התפלל ספק לא התפלל אל יתפלל ולא אגיביה אתא רבי אבוה בשם רבי יוחנן ספק נתפלל ספק לא נתפלל אל יתפלל רבי חנינא לא אמר כן אלא בעיין קומי רבי יוחנן ספק נתפלל ספק לא נתפלל [ו] אמר לון ולואי שמתפללין כל היום למה שאין תפלה מפסדת. היה עומד ומתפלל בשבת ושכח של שבת והזכיר של חול ר' חונה אומר איתפלגון רב נחמן בר יעקב ורב ששת חד אמר חותך את הברכה וחרנא אמר [ז] גומר את הברכה הכל מודים בחונן הדעת שהוא גומרה והא כרבי דרבי אמר תמה אני היאך בטלו חונן הדעת בשבת אם אין דיעה תפלה מניין אמר רבי יצחק גדולה היא הדיעה שהיא ממוצע בין שתי אזכרות שנאמר °כי אל דיעות ה' אית דבעי משמעינה מן הדא °אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא: רבי שמעון בר אבא בשם ר"ח כל הדרכים בחזקת סכנה רבי יונה כד הוה נפיק לאכסניא הוה מפקד גו ביתיה רבי מנא כד הוה אזיל מסחי במרחץ שהיא ניסוקת הוה מפקד גו ביתיה רבי חנינא בריה דרבי אבוה ר"ש בר אבא בשם ריב"ל [ח] כל החולי בחזקת הסכנה. ר' אחא בשם ר' אסא כל מה שש"ץ עובר לפני התיבה ותובע צרכי עמך לפניך רבי פינחס ר' לוי ר' יוחנן בשם מנחם דגלייא זה שעובר לפני התיבה אין אומר לו בוא והתפלל אלא בוא וקרב עשה קרבנינו עשה צרכינו עשה מלחמותינו פיים בעדינו *אחרים אמרי צורכי עמך ישראל מרובין ודעתן קצרה אלא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לכל בריה ובריה צרכיה ולכל גויה וגויה די מחסורה ברוך ה' כי שמעת קול תחנוני בא"י שומע תפלה רב חסדא אמר [ט] הלכה כאחרים רב חסדא אמר שלש ברכות הראשונות ושלש האחרונות אית תניי תני [ט] *מתפלל ואח"כ תובע צרכיו ואית תניי תני תובע צרכיו ואחר כך מתפלל מאן דמר מתפלל ואח"כ תובע צרכיו °תפילה לעני כי יעטוף ואח"כ ולפני ה' ישפוך שיחו ומאן דמר תובע צרכיו ואח"כ מתפלל °לשמוע אל הרינה ואח"כ אל התפילה דברי חכמים

כאגרת. זהו קבע דקאמר ר"א שלא יאמרה כקורא אגרת בעלמא ולא בלשון תחנונים: כל זמן דהוינא עביד כן. לחדש בה דבר הייתי טועה בתפלה עצמה הלכך לית לך אלא כהאי דאמר ר' אבהו וכו': חותך. פוסק ואפי' באמצע ברכה: לית מילתיה דר' יוחנן אמרה. וכי לא כך אמר ר' יוחנן ספק נתפלל וכו' והיאך אמר שמעון בר ווא בשמיה ולואי שיתפלל אדם כל היום: ולא אגיבה. ולא השיב ר' יוסי לקושיא זו משום דלאו הכי הוא אתא ר' אבהו וכו' כלו' ר' אבהו הוא דאמר כן בשמיה אבל ר' חנינא לא אמר כן אלא ששאלו זה לפני ר' יוחנן ספק וכו' והשיב להן ולואי וכו' ויחזור ויתפלל: הכל מודים. אם פתח בחונן הדעת ונזכר שהוא שבת גומרה ולא פליגי אלא אם לא נזכר עד שאמר ברכה שלאחריה או בשאר הברכות: ואתיא כרבי דאמר תמיה אני וכו'. הלכך בחונן הדעת לכ"ע גומרה: כל הדרך בחזקת סכנה. ומתפלל תפלה קצרה כשהולך באיזה דרך שיהיה וכו'. נפיק כשהיה יוצא לאכסניא כלומר מעירו לעיר אחרת

דרך אכסנאי היה עושה צוואה בתוך ביתו מפני שהדרך בחזקת סכנה: במרחץ שהיא ניסוקת. מפני שיש מרחץ בלא הסקת אש שמה אלא מביאין מים חמין ורוחצין בהן ומרחץ שהיא ניסוקת ותחתיה אש היא בחזקת סכנה: כל החולי בחזקת סכנה. כשנפל למטה ומתפלל תפלה קצרה: כל מה שש"ל. לתפלה קצרה הוא דמפרש ולא כר' יהושע דמתני' אלא יאמר כפי מה שש"ל עובר וכו' בזה הלשון יאמר ג"כ הוא: זה שעובר לפני התיבה וכו' בא וקרב. על שם עשה קרבינו ללחום נגד המקטרג כדמפרש ואזיל הלכך די זה המתפלל תפלה קצרה כשאומר כל מה שש"ל וכו' שהוא תובע הכל: אחרים אומרים. זו היא תפלה קצרה צרכי עמך וכו': רב חסדא אמר. צריך שיאמר עמה ג' ברכות וכו': מתפלל. אדם תפלת י"ח ואח"כ יבקש צרכיו הפרטיות: ישפוך שיחו. שהוא צריך בפרטות: לשמוע אל הרנה. משמע מה שכל אחד ואחד מרנן ומבקש צרכיו ואל התפלה היא סתם תפלה השוה לכל: דברי חכמים

תורה אור

תהלים נא

שם יט

מסורת הש"ס

ברכות ד : ט :

שם כא : ע"ש .

לעיל פ"א ה"א וה"ג .

שמואל א ב :

משלי ב

ברכות כט : תוספתא פ"ג .

ע"ז ז :

תהלים קב

מלכים א ח

עין משפט נר מצוה

לב

א מיי' פ"ד מהל' תפלה הלט"ו סמ"ג עשין יט טוש"ע או"ח סי' נ"ח סעי' ג

לג

ב מיי' פ"ב שם הל"ט סמ"ג שם טוש"ע שם סי' ק"א סעי' א

לד

ג מיי' וסמ"ג שם וטוש"ע שם סי' קכ"ב סעי' ב

לה

ד ה ו מיי' פ"י שם הל"ו סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קז ס"א

לו

ז מיי' שם הל"ז סמ"ג שם טוש"ע שם סי' רס"ח ס"ב

לז

ח מיי' פ"ד שם הל"ט סמ"ג שם טוש"ע שם סי' ק"י ס"ג

לח

ט מיי' פ"א שם הל"ב ופ"י סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קי"ט סעי' א

גליון הש"ס

כל החולים בחזקת סכנה. ע' בטור וב"י או"ח סי' ריט ובבעל העיטור במאמר שביעי בהלכות גיטין דף יג :

מראה הפנים

הכא יכילנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דילמא מטרידנא. וזהו שבחו של אחיתופל דקאמר הכא שהיה מתפלל ג' תפלות חדשות בכל יום ולא היה טועה בשום אחת מהן וכן ר' אליעזר בעצמו היה בטוח שלא יטעה:

רבי אבהו היה מברך ברכה חדשה בכל יום. לא קאמר מה ברכה היה מברך והמחדש מעשה בראשית בכל יום הוא נכלל בברכת יוצר אור ואפשר כהאי דאמרו בהלכה דלעיל הנוער משנתו צריך לומר בא"י מחיה המתים וזו היא ברכה הנזכרת בבבלי פרק הרואה דף ס' כי מתער אומר אלהי נשמה שנתת בי טהורה וכו' המחזיר נשמות לפגרים מתים ור' אבהו היה מחדש בה איזה דבר בכל יום:

לפני תפלתו וכו'. הכי אמר ר' יוחנן נמי בבבלי פ"ק דף ט' וכדמפרש התם טעמא דאומר יהיו לרצון וגו' לאחר י"ח ולא מעיקרא משום דדוד לא אמרו אלא לאחר י"ח פרשיות דאשרי ולמה רגשו חדא פרשה היא. ואע"כ ר' יודן דהכא לא ס"ל כן אלא כהאי דר' אלכסנדרי לעיל בפרק היה קורא בהלכה ד' דלא ס"ל לתכרן להדא פרשה ולא כהאי דאמר הכא בהלכה דלעיל דחדא פרשה היא אלא כדעת רש"י במגילה ולא מחלק נמי למנצח על מות ולמה ה' תעמוד לתרי פרשיות כ"א לחדא חשיב להו וכמה שבארתי שם ועיין לעיל שם ד"ה כנגד ח"י מזמורות ובפרק היה קורא במקום אשר ציינתי שם ור' יודן דהכא ס"ל דמחשבינן לפרשיות כמו שהן כתובין בספר ואם כן הוו להו י"ט והלכך ליכא טעמא למימרה לאחר י"ח ואמר תרויהון קומי צלותיה:

רב אמר חותך ושמואל וכו'. מוחלפת השיטה דשמואל בבבלי פ"ג דכ"א דאיהו אמר התם פוסק ואפילו באמצע הברכה כדרכו של הש"ס הזה בחליפין במימרא דאמוראי וכן לפעמים בליבנא דתנאי וכבר מבואר דין זה בדבריי וכן להא דר' יוחנן דלקמן ולואי שיתפלל אדם וכו' עיין לעיל בפ"ק בהלכה ב' ד"ה ר' יוחנן כדעתיה במה שבארתי בביאור לדינא בזה ובדינא דבחול בשבת מסיק נמי התם דגומרין כל הברכה:

אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. כן הוא כתוב במקרא ותיבת קדושים הכתוב כאן ט"ס הוא ואין דרכו של הש"ס לשנות השמות וטעמא דהאי אית דבעי ללמוד מהאי קרא ולא כדר' יצחק וכדר' אמי נמי בבבלי בפרק אין עומדין דף ל"ג ע"א משום דקרא דלעיל אמרה חנה בתפלתה נגד הקב"ה שהיתה מדברת בשבחו ית' והכא דכדיעה בחונן ה' ליודעיו משתעי הלכך האי ליכנא בתרא אמרי דמהאי קרא דמשלי שפיר טפי שמעינן לה דגדולה דיעה שחונן הוא ית' להאדם כדמיירי האי קרא:

כל מה שש"צ עובר. כלומר כפי שהש"ץ אומר כשעובר לפני התיבה שאומר בלשון רבים בקשתן והובאה הברייתא גם בבבלי פרקין דף כ"ט ומה דגרים התם ר' יהושע אומר שמע שועת וכו' ליתא בתוספתא והיא הגי' נכונה הדא משום דהיינו הך דר"א בר' צדוק ועוד הא ר' יהושע במתני' לא קאמר הכי ומסיק נמי התם הלכה כאחרים: רב חסדא אמר ג' ברכות וכו'. עיין בהלכה דלעיל ד"ה אינו היא שבע מעין י"ח:

אית תניי תני מתפלל ואח"כ תובע צרכיו. פלוגתא דר"א ור' יהושע בברייתא הובאה בבבלי פ"ק דע"ז דף ז' ע"ב ודרשי התם להני קראי איפכא דר"א אומר שואל אדם צרכיו ואח"כ מתפלל שנא' תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו ואין שיחה אלא תפלה וכו' ר' יהושע אומר יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו שנאמר אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד וכו' וכן הא דדריש הכא להאי תנא דקאמר תובע צרכיו בתחלה מקרא דשלמה איפכא הוא הדרשה בתוספתא שם והובאה בבבלי בריש פרק דלקמן יכול ישאל אדם צורכיו ואח"כ יתפלל כבר מפורש ע"י שלמה שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה רנה זו בקשה ונראה דבאמת נוכל לדרוש להני קראי הכי והכי והלכך פליגי תנאים עלייהו וכדמסיק דברי חכמים וכו' ודמיא להאי דקאמרי התם מכדי קראי לא כמר דייקי וכו' ומשום מילתא אחריתא קאמר לס דכל חד מתרץ קרא דחבריה ומפרש התם לפלוגתייהו כדר' שמלאי וכו' וכן נמי הכא לענין עיקר פלוגתייהו דלית לן לאכרועי מדרשא דהני קראי אלא מסתברא כדברי חכמים וכדמסיק נמי ה"ה והכ"א לא כדברי

פירוש מבעל ספר חרדים

יאמר הקבוע בלבד אלא שיחדש דבר תמיד: תפילה חדשה. כלומר בכל ברכה מהאמצעיות היה מחדש מעין הברכה: ר' אבהו היה מברך ברכה חדשה. כלומר בברכה אחת מהם בלבד היה מחדש: רב אמר חותך. פוסק במקום שנזכר אע"פ שיכול אדם להתפלל תפלת נדבה הכא שאני דהתחיל אותה לשם חובה: ושמואל אמר אינו חותך. דלא שאני ומכוין שהשארית לשם נדבה: לית מלתיה וכו'. דודאי כי הלואי לא לשם חובה קאמר דהרי יצא אלא על כרחין לשם נדבה משמע הא לשם חובה אפילו בשהוא מסופק אם התפלל אל יתפלל אלא על ידי תנאי אם התפללתי תהא נדבה ואם לא התפללתי תהא חובה: ולא אגיביה. ולא ענהו דלא היה הדבר ברור לו: ר' חנינא לא אמר כן. כר' אבהו אלא כך היה המעשה שאלו לר' יוחנן ספק וכו' והשיב הלואי וכו' ולהכי בעיא דר' זעירא לא איפשטא: לאכסניא. מקום אנשי חיל המלך: מפקד. עושה צואה שירא מליהרג כדכתיב בחזקיה צו לביתך כי מת אתה: כל החולים בחזקת סכנה. הילכך עצה טובה להם יעשו צואה טרם תטרף דעתם: ר' אחא כל מה וכו'. אמתני' קאי לפרש תפלה קצרה הכי הושע ועשה עמך ישראל בכל מה שמפרש ותובע שליח ציבור צרכי עמך לפניך: ר' פנחס וכו'. איידי דקאמר דש"ץ תובע צרכי ישראל מייתי לה הכא: זה שעובר. דאמרי' בבבלי ובירושלמי דאינו עובר עד שיאמר לו ובתחלה מסרב: אין אומר בא והתפלל. דלשון זה לית ביה אלא חד משמעות אלא בא וקרב דאית ביה משמעיות הרבה ומפרש להו ואזיל: עשה קרבנינו וכו'. קרב קרבן שלנו דתפילות כנגד תמידין תקנום ושליח ציבור דמי לכהן המקריב התמיד וכדכתב רש"י על פסוק הכהן המשיח: עשה צרכינו. דאשכחן על הצורך קריבה כדכתב ותקרבנה בנות צלפחד ויקרבו ראשי האבות פרשת מסעי: עשה מלחמותינו. קרב לשון מלחמה דתרגום מלחמה קרבא ולשון פיוס נמי הוא כדכתיב ויגש אליו יהודה שבא לפייסו ומתרגמינן וקריב לותיה יהודה: אחרים אומרים. ברייתא פליגא אדרבי יהושע דמתני' בנוסח תפלה קצרה: הלכה כאחרים. וכן פסק נמי הבבלי: רב חסדא אמר וכו'. כלומר ועוד אמר רב חסדא דהתפילה קצרה דמתני' היא במקום האמצעיות שהם צרכי ישראל אבל ג' ראשונות וג' אחרונות דהוו שבח צריך לאומרם אע"פ שהוא מקום סכנה והבבלי פליג דהיינו הוא דאומר בה ג' ראשונות וג' אחרונות הלכך כשיבוא לביתו אין

שנויי נוסחאות (שו"ג) אחיתופל היה מתפלל שלש תפלות חרשות בכל יום אמר ר"ז כו' באיגרת בכי"ל אמר ר"ז כו' באיגרת אחיתופל היה מתפלל שלש תפלות חרשות בכל יום. (שו"ו) אליעזר בד"ו אלעזר. (שו"ב) יודן בכי"ל יונה. (שו"ג) בתפלה בד"ו ליתא. (שו"ד) אינו בכי"ל ליתא. אומר בד"ו ליתא. (שו"ז) ר"ז בד"ו רבי זעירא. (שו"ז) אמר בד"ו אמרה. (שו"מ) אגיביה בד"ו אגיבה. התפלל כו' התפלל בד"ו נתפלל כו' נתפלל. (שו"ג) יעקב בכי"ל יצחק. (שו"ד) תפלה מניין בד"ו מניין תפלה. יצחק בכי"ל פנחס. ממוצע בד"ו ממוצעת. (שו"ו) ר"ח בד"ו ר' חנינא. הדרכים בד"ו הדרך. לאכסניא בכי"ל ליתא. (שו"ז) שהיא ניסוקת בכי"ל ליתא. (שו"מ) ר' יוחנן בכי"ל ליתא. (שו"ל) קרבנינו בד"ו קרבינו. אמרי בד"ו אמרו. (שו"ג) ברוך ה' כי שמעת קול תחנוני בכי"ל ליתא.

חידושי רד"א

אמר ר"ז כל דהוינא כו'. נ"ב פי' כל זמן שהי' רוצה לחדש דבר בתפלה הוינא טעי הייתי טועה ועי' בבבלי ד' כ"ט ע"ב אמר ר"ז אנא יכילנא להדושי בה מילתא ומסתפינא דילמא מטרידנא עכ"ל:

עמודי ירושלים

זה שעובר לפני התיבה אין אומר לו בא והתפלל אלא בוא וקרב כו'. הרא"פ לא פי' בו כלל והוא מחוסר הבנה. ומצאתי בס' הפרדס הגדול (סימן קע"ג) שכ' ע"ד הירושלמי הללו וז"ל ש"ם אין ציבור צריכין סידור שבח שכל תפלה תביעת צרכיהן הוא דלשון תפלה היא סידור שבח דאמר מר מתפלל אדם ואח"כ תובע צרכיו ומדאמר מתפלל אדם אלמא לשון תפלה סידור שבח ומדאמר אין ציבור צריכין שבח אלא כל התפלה תביעת צרכיהן וטעמא מאי משום דכתיב הן אל כביר לא ימאס עכ"ל. מבואר דלכן אין אומרים בא והתפלל משום דהתפלה הוי סידור שבח וציבור א"צ זה. אולם בב"ר פרשה מ"ט איתא שם אין אומרים לו בו ועשה כו' אלא בא וקרב להתפלל מבואר התיפך. וצ"ל דהגירסא שם משובשת. ועי' ביפ"ת (דנ"ו ע"ג) שכתב שם שהגירסא בכאן בירושלמי היא משובשת. ולדברי הפרדס הגירסא שבב"ר משובשת: